

ROMÂNIA

INSTITUTUL NAȚIONAL DE STATISTICĂ

Ordinul

Nr. 193 din 31 martie 2009 privind stabilirea Metodologiei de elaborare a conturilor nationale nefinanciare in Romania

Avand in vedere Hotararea Comitetului de avizare metodologica nr. 3 din 27 iulie 2007, tinand seama de cerintele Regulamentului (CE) nr. 2223/96 al Consiliului din 25 iunie 1996 privind Sistemul european de conturi nationale si regionale din Comunitate, referitor la principiile de masurare a preturilor si volumelor, cu modificarile ulterioare, in temeiul prevederilor Ordonantei Guvernului nr. 9/1992 privind organizarea statisticii oficiale, republicata, cu modificarile si completarile ulterioare, precum si ale Hotararii Guvernului nr. 957/2005 privind organizarea si functionarea Institutului National de Statistica, republicata, cu modificarile ulterioare,

Presedintele Institutului National de Statistica emite urmatorul ordin:

Art. 1. - Obiectul prezentului ordin il reprezinta stabilirea Metodologiei de elaborare a conturilor nationale nefinanciare in Romania.

Art. 2. - Metodologia mentionata la art. 1 este prevazuta in anexa ce face parte integranta din prezentul ordin.

Art. 3. - Institutul National de Statistica va asigura actualizarea metodologiei mentionate la art. 1 in functie de legislatia europeana.

Art. 4. – (1) Prezentul ordin va fi pus in aplicare de catre compartimentul de specialitate din cadrul Institutului National de Statistica.

(2) Prevederile prezentului ordin devin obligatorii pentru statistica oficiala din Romania.

Art. 5. - Prezentul ordin se publica in Monitorul Oficial al Romaniei, Partea I.

**Presedintele Institutului National de Statistica,
Vergil Voineagu**

Institutul Național de Statistică

Direcția Generală de Conturi Naționale și Sinteze Macroeconomice

Direcția de Conturi Naționale și Sinteze Macroeconomice

**Metodologia de elaborare a conturilor naționale
nefinanciare în România**

Cuprins

1. Contabilitatea națională – noțiuni generale
2. Sfera de cuprindere a conturilor naționale nefinanciare în România
3. Sursele de date
4. Unitate statistică și unitate de calcul
5. Produsul Intern Brut în prețuri curente
 - 5.1. Metoda de producție
 - 5.1.1. Evaluarea principalelor agregate
 - 5.1.2. Estimarea principalelor agregate pe sectoare instituționale
 - 5.1.3. Tranziția de la contabilitatea privată și conceptele administrative la conceptele SEC95, pentru sectoarele instituționale
 - 5.1.4. Principalele metode utilizate în abordarea exhaustivității
 - 5.1.5. Identificarea economiei neobservate în România
 - 5.1.6. Estimarea principalelor agregate pe ramuri de activitate
 - 5.2. Metoda cheltuielilor
 - 5.2.1. Evaluarea principalelor agregate
 - 5.3. Metoda veniturilor
 - 5.3.1. Evaluarea principalelor agregate
 - 5.3.2. Tranziția de la contabilitatea privată și conceptele administrative la conceptele SEC95, pentru sectoarele instituționale
 - 5.3.3. Estimarea principalelor agregate
6. Produsul Intern Brut în prețuri constante
7. Venitul Național Brut
8. Conturile naționale trimestriale
9. Conturile naționale regionale

1. Contabilitatea națională – noțiuni generale

Implementarea conturilor naționale în Sistemul statistic românesc a constituit o prioritate a perioadei de tranziție, începând cu anul de calcul 1989. În România, Sistemul European de Conturi Naționale și Regionale versiunea 1995 (pe scurt SEC95) se aplică începând cu anul 1998. Metodologia SEC95 este obligatorie de aplicat, prin Regulamentul 2223/96 al Consiliului European, în Țările Membre ale Uniunii Europene, fiind cadrul compatibil pe plan internațional cu Sistemul Conturilor Naționale versiunea 1993 (SCN93), utilizat de marile organizații internaționale. Acest Regulament este completat de alte documente legislative, emise în timp, precum și de manuale detaliate (elaborate de Eurostat) referitoare la aspecte specifice ale SEC95 (Venitul Național Brut, Estimări în prețuri constante, Servicii de intermediere financiară indirect măsurate, statistică guvernamentală, etc.). Obligativitatea aplicării SEC95 în cadrul UE este întărită prin Anexa B la Regulamentul Consiliului ce se referă la Programul de transmitere a datelor SEC95.

Sistemul de conturi naționale SEC95 are importanță politică deoarece este utilizat în procedura bugetară a Comunității pentru a stabili contribuția fiecărei țări provenind din resursa TVA și VNB. De asemenea, prin intermediul SEC se realizează urmărirea și orientarea politicilor monetare europene – criteriile de convergență ale Tratatului de la Maastricht.

Conturile naționale oferă o descriere sistematică și detaliată a economiei totale (regiune, țară, grup de țări), a componentelor sale, precum și a relațiilor cu alte economii, acoperind o anumită perioadă de timp (an, trimestru, semestru, etc.). Indiferent de întinderea spațială și temporală a estimărilor, conturile naționale se calculează pe baza aceluiași cadru stabilit prin Regulament. SEC95 este armonizat cu numeroase concepte și clasificări utilizate în cadrul altor statistici sociale și economice, cum ar fi cele privind ocuparea, industria sau comerțul exterior.

Principalele elemente ale sistemului sunt:

- unitățile statistice și gruparea lor;
- fluxurile și stocurile;
- sistemul de conturi și agregatele;
- cadrul intrări-ieșiri/resurse-utilizări.

O caracteristică definitorie a SEC95 o reprezintă utilizarea a două tipuri de unități și a două modalități de subdivizare a economiei:

a. unitățile instituționale, grupate în următoarele sectoare instituționale, pe baza funcțiilor principale, a comportamentului și obiectivelor:

- Societăți nefinanciare;
- Societăți financiare;
- Administrații publice;
- Gospodăriile populației;
- Instituțiile fără scop lucrativ în serviciul gospodăriilor populației (IFSLSGP);
- Restul lumii.

Acestea sunt utilizate pentru a descrie veniturile, cheltuielile și fluxurile financiare, bilanțurile economiei naționale.

b. unitățile cu activitate economică la nivel local grupate în ramuri de activitate, pe baza tipului lor de activitate. Ramurile de activitate sunt utilizate în vederea descrierii procesului de producție și analizei intrării-ieșiri ("input-output"). Tipul de activitate se identifică pe baza Clasificării Activităților din Economia Națională Rev.1 (CAEN, Rev.1) aplicată în România, perfect compatibilă cu NACE Rev.1.1, clasificarea aplicată la nivelul Uniunii Europene. Această clasificare se modifică începând cu 1 ianuarie 2008.

Ca regulă contabilă de bază trebuie precizat faptul că, în cadrul SEC95, operațiunile efectuate de către o unitate sau un sector fac obiectul unei înregistrări în partidă dublă, cele două părți ale contului fiind reprezentate de **resurse** și **utilizări**, permițând verificarea coerenței conturilor. În practică, conturile naționale sunt bazate pe **principiul intrărilor cvadruple**, datorită faptului că majoritatea operațiunilor implică două unități instituționale și astfel ele trebuie să fie înregistrate de două ori, pentru fiecare unitate.

Contabilitatea națională operează cu noțiunea de **agregate**, acestea fiind valori sintetice care măsoară rezultatul activității economiei totale văzută dintr-o perspectivă particulară (de exemplu, a producției, valorii adăugate, venitului disponibil, consumului final, etc.). Agregatelor le este recunoscută importanța, atât ca indicatori de sinteză cât și ca valori de referință.

2. Sfera de cuprindere a conturilor naționale nefinanciare în România

În România, conturile naționale nefinanciare se realizează de către Direcția de Conturi Naționale și Sinteze Macroeconomice, pentru următoarele componente:

- A. **Conturile naționale anuale.** Acestea se calculează atât în *prețuri curente* cât și în *prețuri constante* (prețurile anului anterior).
- B. **Conturile naționale trimestriale.** Estimările acestora se fac în *prețuri curente*, în *prețurile trimestrului corespunzător al anului precedent și în prețurile medii ale anului 2000* (prin metoda înlănțuirii volumelor).
- C. **Conturile regionale.** Calculele se realizează în *prețuri curente*.

Programul de elaborare a variantelor provizorii, semidefinitive și definitive ale conturilor naționale anuale este prezentat în tabelul următor:

Termenele de realizare	Versiunea	Date disponibile
N+3 luni (martie)	Provizorie	Contul de producție, pe patru ramuri de activitate și PIB total, în prețuri curente și prețuri constante (prețurile anului anterior). PIB calculat pentru principalele agregate de cheltuieli.
N+12 luni (decembrie)	Semidefinitivă	Contul de producție pe 14 ramuri de activitate și PIB total, în prețuri curente și prețuri constante precum și PIB calculat pe principalele agregate de cheltuieli.
N+21 luni (septembrie)	Definitivă	Tabelul Intrări-Ieșiri în prețuri curente și constante și Tabelul conturilor economice integrate

În varianta definitivă a conturilor naționale se elaborează tabelele de sinteză prevăzute de SEC95, și anume:

A. Tabelul intrări-ieșiri (resurse-utilizări) pe ramurile de activitate ale economiei naționale, estimări anuale. Echilibrarea acestuia se realizează la nivel de

105 ramuri de activitate, obținute pe baza clasificării CAEN Rev.1. Tabelul se elaborează atât în prețuri curente cât și în prețurile anului anterior numai în faza definitivă de estimare a conturilor naționale. Principalele identități contabile urmărite în acest cadru de calcul sunt:

a. Identitatea pe ramuri de activitate:

Producția = Consum intermediar + Valoarea adăugată brută,

în care:

Valoarea adăugată brută = Remunerarea salariaților

+ Impozite pe producție

- Subvenții pe producție

+ Excedentul brut de exploatare

b. Identitatea pe produse:

Total resurse = Total utilizări

În același timp, pentru fiecare produs se verifică următoarea identitate:

Producția + importurile = consumul intermediar

+ consumul final

+ exporturile

+ formarea brută de capital

Tabelul resurselor și utilizărilor exprimă fluxurile înregistrate pentru următoarele conturi:

- contul de bunuri și servicii
- contul de producție
- contul de exploatare.

Trecerea de la tabelele resurselor și utilizărilor în prețuri de bază la tabelele în prețuri de achiziție se face prin:

- realocarea adaosului comercial;
- realocarea marjelor de transport ;
- adăugarea impozitelor nete pe produse

Aceste transformări constituie o etapă fundamentală a procesului de echilibrare și sunt detaliate în tabele distincte.

B. Tabelul conturilor economice integrate se realizează anual, în prețuri curente, pentru cele șase sectoare instituționale. Principalele conturi și subconturi nefinanciare prevăzute de sistemul conturilor naționale, sunt următoarele:

- Contul de bunuri și servicii (0);
- Contul de producție (I);
- Conturile de distribuire primară a venitului (II.1):
 - Contul de exploatare (II.1.1);
 - Contul de alocare a veniturilor primare (II.1.2):
 - Contul de venit al întreprinderii (II.1.2.1);
 - Contul de alocare a altor venituri primare (II.1.2.2);
- Contul de distribuire secundară a venitului (II.2);
- Contul de redistribuire a venitului în natură (II.3);
- Contul de utilizare a venitului (II.4):
 - Contul de utilizare a venitului disponibil (II.4.1);
 - Contul de utilizare a venitului disponibil ajustat (II.4.2);
- Contul de capital (III.1):
 - Contul variațiilor nete datorate economiei și transferurilor de capital (III.1.1);
 - Contul achizițiilor de active nefinanciare (III.1.2).

Conturile sunt echilibrate cu ajutorul soldurilor contabile. Cele mai importante solduri contabile sunt: valoarea adăugată, excedentul de exploatare, soldul veniturilor primare, venitul disponibil, economia și capacitatea/necesarul de finanțare, exprimate în valoare brută sau netă.

3. Sursele de date

Sursele de date utilizate în estimarea conturilor naționale sunt numeroase și variate, căutându-se permanent îmbunătățirea celor existente cât și găsirea de noi surse de informații. Furnizorii principali ai acestora sunt direcțiile de specialitate ale INS, Ministerul Finanțelor Publice (MFP), Banca Națională a României (BNR), etc. Procesul de integrare a informațiilor de bază existente, modificate sau nou apărute se realizează în respect cu cerințele metodologice ale SEC95.

Principalele surse de date sunt enumerate mai jos:

➤ Surse statistice

- Ancheta structurală în întreprinderi (ASA);
- Ancheta bugetelor de familie (ABF);
- Ancheta forței de muncă în gospodării (AMIGO);
- Conturile Economice pentru Agricultură (CEA);
- Balanța produselor agricole;
- Costul forței de muncă (S3);
- Recensământul populației și locuințelor din 2002;
- Anchete specifice realizate de către direcțiile de specialitate din INS (privind industria, transporturile, comerțul, construcțiile, servicii etc.);
- Alte anchete anuale și infra-anuale disponibile privind producția industrială, de construcții, servicii, comerț; contul de producție al agriculturii.

Registrul Statistic (Regis) reprezintă sursa unică pentru furnizarea nomenclatoarelor de unități pentru a derula anchetele statistice. Principala caracteristică a REGIS este compatibilitatea completă cu alte registre utilizate în economie.

➤ Surse administrative

- Execuția Bugetului general al administrațiilor publice (raportările bugetare), format din: Bugetul administrației publice centrale; Bugetele administrațiilor locale; Bugetul securității sociale, compus din: Fondul de Șomaj, Fondul asigurărilor de sănătate, Fondul de Securitate Socială.

- Declarațiile pe venitul global din activitățile independente, depuse de către întreprinzătorii individuali și asociațiile familiale la MFP.

➤ **Surse contabile și financiare:**

- Situațiile financiare ale societăților financiare (disponibile de la BNR);
- Situațiile financiare ale altor agenți economici (disponibile de la MFP).

➤ **Alte surse de date:**

- Balanța de plăți

Deoarece în conturi naționale se utilizează cele două tipuri de unități pentru subdivizarea economiei (sectoare instituționale și ramuri de activitate), sursele de date folosite pot fi diferite pentru fiecare dintre acestea:

- Pentru *ramurile de activitate*, principalele surse de date sunt: ancheta structurală din întreprinderi care are două capitole speciale pentru estimarea conturilor naționale, Ancheta forței de muncă în gospodăria (AMIGO), Balanța produselor agricole, conturile economice din agricultură, alte surse de date de la direcțiile de specialitate ale INS (comerț, transporturi, construcții, etc.);
- Pentru *sectoarele instituționale* principalele surse de date sunt: situațiile financiare ale societăților nefinanciare, situațiile financiare ale societăților financiare, societăților de asigurări și ale IFSLSGP, sursele de date administrative (execuția bugetului administrațiilor publice, veniturile și cheltuielile instituțiilor publice finanțate parțial sau total din fonduri extra-bugetare), Balanța de plăți, declarațiile pe veniturile globale, etc.

4. Unitate statistică și unitate de calcul

Unitatea de observare și înregistrare, cum ar fi unitatea statistică, este **întreprinderea**, chiar dacă anchetele pot furniza și informații referitoare la unitățile lor locale cât și împărțiri pe activități realizate de către întreprindere pe ramuri omogene la nivel de 4 cifre CAEN Rev.1/ NACE Rev.1.1. Întreprinderea se definește ca cea mai mică unitate stabilită legal, cu personalitate juridică, având independență

în luarea deciziilor, ce ține contabilitate proprie și este organizată să realizeze activități în una sau mai multe locații, una sau mai multe activități de producție.

Unitățile de calcul sunt următoarele:

- **întreprinderile** – pentru estimarea PIB pe sectoare instituționale în cadrul Tabelului conturilor economice integrate (TCEI);
- **ramurile omogene** – pentru calculul PIB pe ramuri de activitate în cadrul Tabelelor Resurse Utilizări/Intrări Ieșiri (TII). Unitatea cu activitate locală se utilizează pentru a forma ramurile omogene de activitate în cadrul estimărilor PIB.

5. Produsul Intern Brut în prețuri curente

Produsul intern brut, principalul agregat macroeconomic al contabilității naționale, reprezintă rezultatul final al activității de producție a unităților producătoare rezidente. Acesta se poate calcula în variantă definitivă prin trei metode: metoda de producție, metoda cheltuielilor și metoda veniturilor. Valorile PIB calculate independent prin cele trei metode sunt reconciliate în vederea obținerii unei estimări unice a PIB.

5.1. Metoda de producție

PIB prin metoda de producție se obține pe baza următoarei formule de calcul:

$$PIB = VAB + IP + TV - SP,$$

unde:

PIB = Produsul intern brut (preț de piață)

VAB = Valoarea adăugată brută (preț de bază)

IP = Impozite pe produse

TV = Taxe vamale (drepturi asupra importurilor)

SP = Subvențiile pe produse

iar:

VAB = Producția de bunuri și servicii – Consum intermediar.

5.1.1. Evaluarea principalelor agregate

➤ **Evaluarea producției de bunuri și servicii**

Producția de piață reprezintă producția de bunuri și servicii vândute pe piață la prețuri semnificative din punct de vedere economic sau destinate pieței. Prin convenție, conform SEC95, toate bunurile sunt considerate a fi vândute sau destinate pieței. Producția de servicii de piață cuprinde toate serviciile care sunt destinate pieței, fiind prestate de unități ale căror costuri de producție sunt acoperite cu mai mult de 50% de veniturile provenite din vânzarea producției lor (comerț, transport, comunicații, servicii personale și sociale). Criteriul veniturilor/costurilor este utilizat pentru toate serviciile de piață. Producția de piață este înregistrată și evaluată la *preț de bază* atunci când este generată prin procesul de producție.

Producția pentru consum final propriu cuprinde bunuri și servicii produse și reținute de producătorii lor fie în scopul consumului final fie în scopul formării brute de capital fix. Cum societățile nu au consum final, producția pentru consum final propriu este realizată numai de către gospodăriile populației, de exemplu, bunurile agricole produse și consumate de membrii aceleiași gospodării, serviciile de locuințe produse de proprietarii ocupanți, etc. Bunurile și serviciile utilizate pentru formarea brută proprie de capital fix pot fi produse de orice tip de întreprindere. Acestea includ mașini-unelte, construcții realizate pentru uz propriu al întreprinderii, locuințele și extinderile la locuințe realizate de către gospodăriile populației. Producția pentru consum final propriu este evaluată la *prețul de bază* al produselor similare vândute pe piață. Această producție poate genera un excedent de exploatare net sau un venit mixt. Aceeași regulă este aplicată producției de locuință a proprietarilor ocupanți ai locuințelor. Evaluarea producției pe cont propriu de construcții se bazează pe costurile de producție.

Altă producție non piață cuprinde bunurile și serviciile furnizate de unitățile aparținând Administrațiilor publice sau Instituțiilor fără scop lucrativ în serviciul gospodăriilor populației către alte unități, în mod gratuit sau la prețuri nesemnificative din punct de vedere economic. Aceasta se evaluează pe baza *costurilor de producție* care rezultă din însumarea următoarelor elemente: consum intermediar, remunerarea salariaților, consumul de capital fix și alte impozite pe producție mai puțin subvențiile pe producție. Producția de non-piață se identifică cu total costuri de producție minus venituri din vânzări.

Aceste principii generale de evaluare a producției prezintă câteva particularități, depinzând de natura activităților realizate.

În conturile naționale românești se identifică anumite cazuri limită, semnalate prin SEC95, privind producția:

- producția pe cont propriu de formare brută de capital fix este inclusă în producție pentru anumite cazuri speciale: software (deja acoperit de ASA și este în concordanță cu cerințele SEC95); exploatarea miniere (deja acoperite prin ASA), construcțiile de locuințe ale gospodăriilor;
- producerea, stocarea și prelucrarea produselor agricole pe cont propriu de către gospodării (principala sursă de date pentru acestea fiind Balanța produselor agricole care acoperă resursele și utilizările produselor agricole la nivel detaliat);
- producția de servicii de locuință în cadrul sectorului gospodăriilor populației este, de asemenea, inclusă, iar estimările se realizează pe baza a două metode (Metoda „User-Cost” și Metoda stratificării), acestea oferind posibilitatea comparării celor două rezultate, până la apariția de noi surse de date în acest domeniu;
- producția din acvacultură din fermele de acest tip (surse de date disponibile de la Ministerul Agriculturii, Pădurilor și Dezvoltării Rurale);
- producția pe cont propriu de formare de capital fix constând în lucrările originale literare, artistice și de divertisment (primele estimări au fost făcute pentru anul 2003) .

➤ ***Evaluarea consumului intermediar***

Consumul intermediar este egal cu valoarea bunurilor și serviciilor utilizate ca intrări de-a lungul procesului de producție, excluzând activele fixe ale căror consum este înregistrat drept consum de capital fix. Aceste bunuri și servicii ce intră în procesul de producție sunt ori transformate ori consumate în totalitate în procesul de producție.

Produsele utilizate pentru consum intermediar trebuie înregistrate în momentul introducerii în procesul de producție și trebuie evaluate la *prețurile de achiziție*.

Anumite cazuri limită sunt incluse în consum intermediar din conturile naționale românești, conform SEC95:

- costurile de utilizare a activelor fixe închiriate (leasing operațional) – date obținute din ASA care conține întrebări speciale legate de acest element;
- întreținerea, reparațiile curente ale activelor fixe utilizate în producție;
- subscrierile, contribuțiile plătite asociațiilor de afaceri non-profit;
- cheltuielile angajatorilor în beneficiul lor și al angajaților, cheltuieli necesare producției;
- pentru economia totală: toate serviciile de intermediare financiară indirect măsurate (SIFIM) furnizate de producătorii rezidenți (realocarea SIFIM pe sectoare instituționale și repartizarea pe ramuri de activitate s-a realizat începând cu anul de calcul 2003);
- uneltele mici și obiectele de inventar ce costă mai puțin de 500 Euro (la prețurile anului 1995) pentru fiecare element în parte sau toată achiziția; cele ce costă mai mult de 500 Euro și se utilizează în procesul de producție mai mult de un an sunt incluse în FBCF;
- plățile pentru licențele de reproducere a activelor necorporale (patente, mărci înregistrate, drepturi de înregistrare, etc.) și licențele de utilizare a acestora.

➤ **Alte elemente de valorizare**

Aceste elemente sunt adunate la valoarea adăugată brută (VAB) la preț de bază pentru estimarea PIB la prețurile pieței, fiind următoarele: impozitele pe produse și subvențiile pe produse.

Datele provenite de la administrațiile publice sunt suficient de detaliate pentru a se putea trata informațiile privind impozitele și subvențiile în conformitate cu SEC95. Începând cu anul 2002, toate impozitele și subvențiile pe producție și produse, contribuțiile sociale și dobânzile sunt evaluate pe baza dreptului constat în conturi naționale, conform cerințelor SEC95. Corecția „plata efectivă” - „drept constat” („cash-accrual”) se realizează prin metoda „ajustării temporale la plata efectivă”, însemnând că veniturile fiscale din luna ianuarie din anul „t+1” minus veniturile fiscale din ianuarie anul „t” sunt adăugate la sumele calculate pe baza plății efective.

5.1.2. Estimarea principalelor agregate pe sectoare instituționale

a. Sectorul „Societăți nefinanciare” (S.11)

Principalele surse de date utilizate pentru calculul producției și consumului intermediar în cadrul acestui sector instituțional sunt situațiile financiare ale unităților nefinanciare juridice (ale căror bilanțuri contabile sunt incluse în bilanțul agregat al economiei naționale).

Producția acestui sector include producția de piață și producția pentru consum final propriu. Producția pentru consum final propriu cuprinde bunurile și serviciile utilizate pentru formarea brută de capital fix: mașini-unelte, construcții produse pentru utilizare proprie de către întreprinderi, ș.a..

Deoarece producția trebuie înregistrată și evaluată atunci când este generată în procesul productiv, prețul de evaluare este *prețul de bază*.

Pentru a estima producția la prețuri de bază, se utilizează următorii indicatorii disponibili în situațiile financiare (contul de profit și pierdere cu predilecție):

Producția la prețuri de bază = Cifra de afaceri din activitatea de bază
(veniturile din vânzări)
+ Cifra de afaceri din alte activități (excl.TVA)
+ Variația stocurilor la producător, pentru bunurile finite și producția în curs de execuție
+ Subvențiile pe produse
- Costul mărfurilor destinate revânzării
- Impozitele pe produse

Estimarea producției este ulterior ajustată cu următoarele elemente:

- diferența dintre datele privind subvențiile pentru tarife și diferențele de preț (așa cum sunt înregistrate în situațiile contabile) și cifrele obținute din bugetele de stat și locale;
- reclasarea unor unități în alte sectoare instituționale. Este cazul producției cooperativelor de credit, caselor de schimb reclasate în sectorul societăți financiare; de asemenea unitățile fără scop lucrativ a căror venituri provin, în proporție de peste 50% din vânzarea de bunuri

și servicii de piață sunt excluse din IFSLSGP și adăugate sectorului societăți nefinanciare;

- economia neobservată privind evaziunea fiscală la plata TVA (frauda TVA), pentru munca la negru și bacșișuri;
- aprecierea de stoc de la producător și cea de la comerț;
- producția de software.

Consumul intermediar este calculat pe total sector „Societăți nefinanciare” utilizând aceleași surse de date ca și pentru producție: situațiile financiare centralizate. În acest sens, calculul consumului intermediar se realizează însumând cheltuielile angajate de unități, după cum urmează:

Consumul intermediar = cheltuielile cu materiile prime
+ cheltuielile cu consumabilele;
+ cheltuielile cu energia și apa;
+ alte cheltuieli materiale.

Consumul intermediar pentru societățile nefinanciare și cvasi-societăți mai include următoarele: serviciile achiziționate, inclusiv comisioanele plătite consultantilor; cheltuielile de recreere, publicitate și călătorie (transport, cazare); uneltele mici, obiectele de inventar și părți de mașini care au o valoare sub cea stabilită de lege pentru acel an sau o durată de utilizare mai mică de un an pentru a intra în categoria FBCF; reparații curente și de întreținere pentru toate activele fixe utilizate în producție; alte cheltuieli generale ale unității.

Și în cazul consumului intermediar se aplică aceleași ajustări ca și pentru producție. Valoarea câștigurilor din deținere și a pierderilor cu stocurile de materii prime este de asemenea tratată. Serviciile de intermediere financiară indirect măsurate, incluse în consumul intermediar, au fost realocate pe sectoare instituționale și ramuri de activitate începând cu anul 2000.

Valoarea câștigurilor din deținere a stocurilor la producător și a bunurilor destinate revânzării este scăzută, pe sectoare instituționale și pe tipurile de activități și afectează atât producția cât și consumul intermediar.

Valoarea adăugată brută poate rezulta atât ca diferență dintre producție și consum intermediar, cât și ca sumă dintre: remunerării salariaților, alte impozite pe producție mai puțin subvențiile, plus excedentul brut de exploatare.

b. Sectorul „Societăți financiare” (S.12)

Sursele de date pentru calculul agregatelor acestui sector sunt situațiile financiar-contabile ale acestor unități instituționale care sunt special concepute de BNR, precum și Balanța de plăți. Datele din situațiile financiar-contabile ale societăților de asigurări sunt incluse în Raportul Comisiei de Supraveghere a Asigurărilor.

Funcțiile principale ale unităților instituționale incluse în acest sector sunt: intermedierea financiară și auxiliarii financiare. Activitățile financiare sunt împărțite în două categorii principale: *intermediere financiară și asigurări*.

Producția și consumul intermediar sunt calculate separat pentru fiecare subsector al sectorului societăți financiare, în concordanță cu sursele de date specifice.

c. Sectorul „Administrații publice” (S.13)

Acest sector acoperă activitățile realizate de producătorii de non-piață. Producția producătorilor de non-piață se estimează *pe baza costurilor de producție*, care corespund cu următoarele elemente: consum intermediar, remunerarea salariaților și consumul de capital fix.

Producția de piață a producătorilor de non-piață este estimată la prețuri de bază.

Producția se calculează ca sumă de consum intermediar și de valoare adăugată brută .

Valoarea activităților realizate de unitățile administrațiilor publice se determină pe baza informațiilor provenite din conturile generale anuale de execuție (bugetul de stat, bugetul local, bugetul asigurărilor sociale de stat, bugetul fondului unic de asigurări sociale de sănătate, bugetul asigurărilor pentru șomaj, bugetul instituțiilor publice finanțate integral sau parțial în subordinea ministerelor și prefecturilor).

d. Sectorul „Gospodăriile populației” (S.14)

În producția acestui sector se cuprind :

- veniturile brute obținute de întreprinzătorii individuali și asociațiile familiale implicați în activități productive;
- venituri obținute de fermieri din vânzarea produselor agricole;
- chiria imputată pentru serviciile de locuință a proprietarilor ocupanți;
- valoarea produselor alimentare și nealimentare produse de gospodării și utilizate pentru consumul propriu sau pentru vânzare pe piețele țărănești;
- estimările activităților din economia neobservată.

Principalele surse de date utilizate sunt: declarațiile pe venitul global al persoanelor independente și asociațiilor familiale, depuse la MFP; Balanța produselor agricole; ancheta bugetelor de familie (ABF); ancheta forței de muncă (AMIGO) și Recensământul populației și locuințelor.

Consumul intermediar acoperă bunurile și serviciile utilizate în producția gospodăriilor.

Valoarea adăugată brută rezultă ca diferență dintre producție și consumul intermediar.

e. Instituțiile fără scop lucrativ în serviciul gospodăriilor populației – IFSLSGP (S.15)

Producția acestor servicii sunt evaluate la costul de producție, prin însumarea elementelor de consum intermediar, remunerare a salariaților, impozite nete și consum de capital fix. Toate veniturile altor producători de non-piață din activitățile lor secundare sunt tratate ca venituri pentru un tip de producție de piață.

Informațiile privind activitățile realizate de IFSLSGP sunt obținute din situațiile financiare colectate/centralizate de MFP și din alte surse statistice.

5.1.3. Tranziția de la contabilitatea privată și conceptele administrative la conceptele SEC95, pentru sectoarele instituționale

În procesul de elaborare a conturilor naționale pentru *societățile nefinanciare* este prevăzută corelarea dintre indicatorii din sistemul de contabilitate a întreprinderilor și cel al conturilor naționale. Acest demers se realizează în cadrul sistemului intermediar (sistem de conturi intermediare) care are scopul de a plasa

informațiile utilizate într-o perspectivă macroeconomică, fără a pierde coerența internă dintre sursele de date.

Începând cu conturile întreprinderilor care sunt echilibrate și elaborate dintr-o perspectivă patrimonială, sistemul intermediar reia în mod global fiecare cont dintr-o perspectivă macroeconomică și una financiară, având în vedere următoarele:

- menținerea echilibrului contabil individual;
- reținerea operațiilor corespunzătoare fluxurilor externe.

Pentru a realiza sistemul simplificat de conturi al *societăților nefinanciare* sunt utilizate, pe lângă datele din bilanțurile contabile, date și din alte surse, cum ar fi execuția bugetului de stat pentru impozite și subvenții. Următorul pas constă în consolidarea fiecărei operațiuni, prin analizarea ei în relație cu alte sectoare instituționale. Procesul se finalizează prin elaborarea Tabelului conturilor economice integrate, tabel de sinteză al conturilor naționale, din perspectiva sectoarelor instituționale.

Intermedierile financiare și asigurările reprezintă activitățile desfășurate în cadrul sectorului *societăți financiare*, prin intermediul BNR, instituțiilor financiar-monetare, intermediarilor financiari și auxiliarilor financiari. Unitățile instituționale corespunzătoare instituțiilor financiar-monetare și BNR utilizează instrumente contabile bazate pe contabilitatea întreprinderilor specifice acestui sector de activitate. Pentru a se realiza conturile acestui sector este necesar să se analizeze conținutul bilanțurilor și transpunerea acestor informații în operații ale conturilor naționale.

Sectorul instituțional *administrație publică* ocupă un rol central în elaborarea conturilor naționale datorită numeroaselor informații pe care le pune la dispoziție (nu numai asupra activității lui dar și a celor desfășurate de celelalte sectoare) și datorită rolului său privilegiat în politica economică a unei țări. Pentru realizarea conturilor acestui sector este necesară o bună cunoaștere a organizării administrative, a procedurilor contabile, a regulilor sale de funcționare și a textelor juridice ce reglementează operațiunile.

5.1.4. Principalele metode utilizate în abordarea exhaustivității

O atenție specială în cadrul procesului de elaborare al PIB din România este dată estimărilor de economie neobservată, includerea lor oferind un plus de calitate și exhaustivitate conturilor naționale.

Manualul OCDE (ediția 2002) privind măsurarea economiei neobservate, elaborat în strânsă conexiune cu SCN93, se referă la următoarele arii problematice: producția subterană (ce evită fiscalitatea sau anumite reglementări legale), producția ilegală (interzisă prin lege), producția sectorului informal (în cadrul gospodăriilor) și producția gospodăriilor pentru consum final propriu. Manualul conține sugestii de abordare a estimărilor pentru fiecare arie în parte, urmărite în conturile naționale românești.

5.1.5. Identificarea economiei neobservate în România

Pentru identificarea economiei neobservate în România se recurge la clasificarea întregii economii în două sectoare: formal și informal. Metoda folosită de INS a fost îmbunătățită an de an în funcție de noile surse de date existente, iar din anul 1996 există o stabilitate a surselor de date, metodologia fiind aceeași și asigurând comparabilitatea datelor.

Pentru **sectorul formal**, se are în vedere abordarea subraportării utilizării forței de muncă, cât și a evaziunii fiscale (frauda TVA) de către societățile nefinanciare, cu impact în subraportarea valorii adăugate brute.

Evaluarea **forței de muncă neînregistrate („munca la negru”)** reprezintă cea mai importantă parte a economiei neobservate. Metoda folosită se bazează pe compararea cererii și ofertei de muncă cu scopul de a identifica persoanele care realizează o activitate legală într-o unitate din sectorul formal, dar nu sunt declarate autorităților. Estimarea *ofertei de forță de muncă* folosește datele din AMIGO și alte surse administrative privind participarea populației pe piața muncii. Ancheta oferă informații despre numărul de persoane care au declarat că au desfășurat o activitate plătită în perioada de referință. Estimarea ofertei de forță de muncă se realizează pe ramuri omogene de activitate, la nivel de două cifre CAEN, fără agricultură și administrație publică. Producția agricolă se calculează în conturile naționale folosind date cantitative, iar pentru administrația publică se aplică ipoteza conform căreia uitățile aparținând acestui sector nu subvaluează activitatea depusă.

Ancheta structurală anuală (ASA) este sursa de date pentru *cererea de forță de muncă*. Astfel, se utilizează datele privind numărul mediu de angajați, pe activități omogene, la nivel de patru cifre CAEN.

Diferența dintre numărul persoanelor care au declarat că muncesc într-o întreprindere și numărul persoanelor declarate angajate de întreprinderi reprezintă „munca la negru”. Munca la negru este evaluată cu aceleași componente ale situației legale (salarii brute medii, contribuții la asigurări sociale, etc). Consumul intermediar este determinat folosind aceeași pondere în producție ca cea obținută de întreprinderile mici pentru respectivele ramuri de activitate.

În conturii naționale românești se fac estimări privind *evaziunea de la plata taxei pe valoarea adăugată (TVA)*. Evaziunea fiscală se obține ca diferență între TVA teoretică și cea încasată la bugetul de stat. TVA teoretic este estimată cu ajutorul elementelor de consum intermediar, consum final al gospodăriilor populației, consum final al administrației publice și private și FBCF pe baza cotelor de TVA pe produse, stabilite prin lege. Această fraudă fiscală este inclusă în valoarea producției precum și în valoarea adăugată brută pentru fiecare ramură corespunzătoare.

În ceea ce privește sectorul informal, estimarea economiei neobservate se realizează pentru toate activitățile realizate de asociațiile familiale și lucrătorii pe cont propriu. Informațiile despre aceste activități provin de la MFP. Estimarea nu este pur de subraportare, pentru că metoda conține, de asemenea, și o problemă de neînregistrare și de lipsă a anchetelor statistice pe acest segment al economiei.

Pe baza datelor din Ancheta forței de muncă (AMIGO) se estimează numărul de persoane care lucrează în asociații familiale și al întreprinzătorilor individuali/liber profesioniști. Realizarea estimărilor se face pe principiul conform căruia veniturile persoanelor nesalariate nu pot fi mai mici decât media câștigurilor realizate de angajații din unitățile mici cu același domeniu de activitate. Declarațiile de venit ale asociațiilor familiale și lucrătorilor pe cont propriu, depuse la MFP, sunt comparate și ajustate cu valoarea acestor calcule. Astfel, sunt ajustate veniturile, evaziunea fiscală a unităților înregistrate în sectorul informal fiind total eliminată.

O altă categorie importantă a economiei neobservate o reprezintă activitatea realizată de unitățile neînregistrate din sectorul informal. În această categorie intră: croitorii, mecanicii auto, coaforii, zugravii, instalatorii, profesorii care predau lecții particulare, persoane care închiriază casa în timpul vacanței, etc. Pentru astfel de

activități se realizează evaluări distincte, folosindu-se ipoteze specifice și surse de date disponibile din sistemul statistic, pentru următoarele ramuri de activitate: hoteluri, construcții, educație.

5.1.6. Evaluarea principalelor agregate pe ramuri de activitate

Informațiile utilizate în estimările pentru majoritatea ramurilor de activitate se bazează pe metode directe, adică anchete statistice și pe baza înregistrărilor administrative ale administrațiilor publice. Ancheta structurală din întreprinderi acoperă toate domeniile economice și colectează informații detaliate privind elementele necesare pentru estimarea producției și a consumului intermediar (de exemplu distribuția cheltuielilor din consumul intermediar, pe activitățile întreprinderii conform claselor CAEN și pe bunuri și servicii de proveniență). În general, anchetele statistice realizate de INS sunt adaptate conceptelor SEC 95, pentru a oferi informații directe necesare estimării conturilor naționale. Informații suplimentare sunt colectate prin anchete asupra fiecărui domeniu important: comerț, transport, pescuit, construcții, domeniul hotelier și restaurante, etc.

În continuare vor fi amintite doar acele ramuri care prezintă anumite particularități de estimare conform conturilor naționale.

Agregatele conturilor naționale referitoare la **activitățile agricole** sunt estimate pe baza Conturilor Economice din Agricultură (CEA), realizate de direcția de specialitate din INS. Acestea răspund cerintelor Eurostat de estimare a producției agricole, vegetale și animale precum și a serviciilor agricole.

Producția în ramura de comerț acoperă:

- valoarea „adaosului comercial” din comerțul cu ridicata și cu amănuntul; aceasta se obține ca diferență între veniturile din vânzări și costurile bunurilor cumpărate de comerciant (costul mărfurilor); estimările asupra adaosului comercial pe produs sunt obținute pe baza rezultatelor unei anchete speciale conduse asupra unui eșantion de produse vândute cu amănuntul și cu ridicata efectuată în cadrul Direcției de conturi naționale;
- valoarea serviciilor de reparații și întreținere ale autovehiculelor și motocicletelor;
- valoarea serviciilor de reparații ale bunurilor personale și gospodărești.

Producția ramurii de transport și depozitare se măsoară prin veniturile obținute din serviciile de transport, atât de bunuri cât și de pasageri, excluzându-se impozitele pe produse. **Marjele de transport** reprezintă “costurile cu transportul mărfurilor plătite separat de către beneficiar sau producător unei terțe persoane”. În cazurile când aceste costuri nu pot fi separate atunci ele sunt incluse în prețul de bază al ramurii transporturilor.

În conturile naționale românești marjele de transport se calculează în următoarele situații:

- costurile implicate de transportul bunurilor de la producător la cumpărător, când producătorul plătește serviciile de transport unei terțe firme, cu condiția ca suma să fie explicit facturată cumpărătorului;
- costul transportului bunurilor când vânzătorul specifică suportarea acestuia de către beneficiar, indiferent de cine realizează transportul (producătorul sau comerciantul).

Excepții de la aceste reguli sunt:

- producătorul care suportă costurile de transport până la beneficiar (această situație este specificată în contract);
- producătorul ce transportă produsul, fără facturarea separată a cheltuielilor de transport; aceste cheltuieli nu pot fi identificate, fiind înregistrate, în consecință, drept consum intermediar;
- comerciantul care transportă bunurile la beneficiar, dar nu specifică separat costul transportului.

Evaluarea marjelor de transport se realizează separat pentru fiecare tip de transport.

Marjele de transport ca și adaosul comercial reprezintă elemente utilizate pentru trecerea de la prețul de bază la cel de piață al produsului sau serviciului.

În cadrul ramurii de **servicii imobiliare** se includ estimarea chiriilor care se face în concordanță cu recomandările metodologice SEC95. Chiriile totale cuprind estimări ale chiriilor efective și ale chiriilor imputate pentru locuințele ocupate de către proprietari.

Din punct de vedere al chiriei efective se disting două situații:

- chiria pentru locuințele de stat (acelea deținute de stat sau de administrațiile locale);
- chiria plătită proprietarilor privați care închiriază locuințe.

Serviciilor de locuință ale proprietarilor ocupanți le sunt corespunzătoare *chiriile imputate*. Chiria imputată este cea pe care ar trebui să o plătească un locatar pentru o locuință similară dacă ar fi închiriat-o.

Pentru estimarea chiriei imputate se folosesc informații privind valoarea chiriei efective pe metru pătrat plătită de chiriașii de locuințe proprietate privată. Estimarea chiriei imputate se face pe județe pe baza informațiilor privind suprafața locuibilă a fiecărui județ, numărul de locuințe cu proprietari privați și a locuințelor ocupate de proprietari în apartamente și case individuale, pe medii, urban și rural, precum și a valorii chiriei pe medii. Se estimează valoarea chiriei imputate pe total țară din însumarea acestora pe mediu urban/rural, pe județe și pe tipuri de locuințe.

Primele estimări ale chiriei imputate au fost realizate încă din anul 1990 o dată cu introducerea estimărilor pentru conturi naționale. Metodologia de calcul a fost mereu îmbunătățită iar din anul 1997, ca urmare a recomandărilor Eurostat, au fost făcute primele estimări ale chiriei imputate în concordanță cu "Metoda stratificării", metodă folosită de majoritatea Statelor Membre Uniunii Europene.

Drept variabile folosite pentru estimarea chiriei imputate pe baza Metodei stratificării sunt:

- *Proprietarii locuințelor*: locuințele aflate în proprietatea statului; locuințele aflate în proprietate privată; alte forme de proprietate.
- *Locație*: zone rurale; orașe; București.

- *Facilități:* locuințe în blocuri de apartamente; locuințe în case individuale.
- *Camerele de locuit:* numărul de camere; suprafața (metri pătrați).

Principalele surse de date utilizate sunt: Anuarul statistic al României, ABF, Recensământul populației și locuinței, alte surse statistice de la direcțiile de specialitate din INS (Raportul statistic „LOC”; Buletinul statistic de prețuri).

Estimarea consumului intermediar se face pe baza informațiilor culese din ancheta structurală în întreprinderi privind principalele produse care îl compun (exemplu: produse din lemn și mobilier, sticlă și produse din sticlă, vase din ceramică, cărămizi, țigle și alte materiale de construcție, ciment, cleiuri și tencuială, produse și structuri metalice, servicii de asigurări și servicii financiar-bancare) și din ancheta bugetelor de familie, la secțiunea de cheltuieli pentru plata serviciilor se obțin informații despre valoarea chiriei și a întreținerii locuinței, precum și a altor servicii de întreținere a locuinței (repararea mobilierului, sticlărie, repararea echipamentelor și uneltelor de grădinărit, reparații curente ale locuinței) și asigurarea locuinței.

Impozitele pe produse sunt taxe plătibile pe unitatea de bun sau serviciu produs sau tranzacționat. Impozitul poate fi o sumă specifică de bani, pe unitatea cantitativă de bun sau serviciu, sau poate fi calculată “ad valorem” ca un procent din prețul unitar al bunurilor sau serviciilor produse sau tranzacționate. Începând cu 2002 impozitele pe produse (impozite și drepturi asupra importurilor, alte impozite pe produse, TVA), precum și alte impozite pe producție se înregistrează pe baza dreptului constant.

Subvențiile pe produse și importuri sunt estimate și distribuite pe produse, folosindu-se informațiile furnizate de MFP, privind valoarea subvențiilor oferite pentru fiecare produs.

5.2. Metoda cheltuielilor

PIB prin metoda cheltuielilor se obține din următoarele elemente:

$$PIB = CF + FBCF + VS + (E - I),$$

în care:

- CF = Consumul final efectiv ;
- FBCF = Formarea brută de capital fix;
- VS = Variația de stoc;
- E = Exporturile de bunuri și servicii;
- I = Importurile de bunuri și servicii

Componente principale ale PIB prin metoda cheltuielilor sunt următoarele:

- Cheltuiala pentru consum final
 - Consumul final efectiv al gospodăriilor
 - Cheltuiala pentru consum final a gospodăriilor
 - Cheltuiala pentru consum final a administrațiilor publice
 - Cheltuiala pentru consumul final a IFSLSGP
 - Consumul final efectiv al administrațiilor publice
- Formarea brută de capital
 - Formarea brută de capital fix:
 - Achiziții minus cedări de active fixe corporale
 - Achiziții minus cedări de active fixe necorporale
 - Variația de stoc
- Exportul net de bunuri și servicii:
 - Export de bunuri și servicii;
 - Import de bunuri și servicii

Trebuie avut în vedere **tipul de cheltuială** finală în care este angajat fiecare sector instituțional, deoarece consumul este privit din unghiuri diferite, influențând momentul înregistrării și evaluarea.

În contextul conturilor naționale, consumul poate fi privit din două perspective, și anume: perspectiva cheltuielii și cea a consumului efectiv. Perspectiva cheltuielii stă la baza SEC, deoarece este relevant cine plătește efectiv pentru consum, indiferent că plătește cu monedă, prin barter, se angajează într-o datorie sau producând pe cont propriu. SEC95 include și conceptul de consum efectiv, care presupune – pentru gospodării – nu numai cheltuielile dar și transferurile sociale în natură. Acestea din urmă sunt bunuri sau servicii individuale produse sau achiziționate de administrația publică sau IFSLSGP și furnizate gratuit gospodăriilor. Astfel, consumul efectiv al administrației publice și al IFSLSGP exclude aceste bunuri și servicii.

Exemple de consum individual de bunuri și servicii sunt îngrijirea sănătății, educație, servicii culturale, și, prin convenție, toate serviciile furnizate de IFSLSGP. Numai administrațiile publice furnizează servicii colective.

Principalele surse de date utilizate în calculul agregatului Cheltuiala pentru consumul final efectiv sunt:

- **Surse de date statistice:** ASA, ABF, Balanța produselor agricole, date provenite de la direcția de specialitate de comerț din cadrul INS, alte surse statistice;
- **Surse de date contabile și financiare:** situațiile financiare furnizate de MFP;
- **Surse de date administrative:** execuția bugetului administrațiilor publice, veniturile și cheltuielile instituțiilor publice finanțate parțial sau total din fonduri extra-bugetare; declarațiile privind venitul global depuse de către întreprinzătorii individuali și asociațiile familiale, obținute de la MFP.
- **Alte surse:** Balanța de plăți de la Banca Națională a României;

5.2.1. Evaluarea principalelor agregate

Conform SEC95, consumul final se calculează în *concept național*. Astfel, consumul final total la nivel național reprezintă consumul gospodăriilor rezidente pe teritoriul economic sau în restul lumii. Cheltuiala pentru consumul domestic are loc în spațiul geografic al țării, indiferent dacă este realizată de rezidenți sau nerezidenți.

Bunurile și serviciile achiziționate de către gospodării sunt evaluate la *preț de achiziție* (vânzări cu amănuntul, onorarii pentru servicii și prețurile de pe piața țărănească).

Investițiile sunt evaluate la preț de achiziție, fără TVA deductibilă.

Datele pentru export din partea de utilizări a tabelelor resurse-utilizări sunt evaluate FOB spre deosebire de importuri care sunt evaluate CIF în partea de resurse a tabelului. Trecerea de la CIF la FOB pentru valoarea importului se face prin ajustarea sumei.

Cheltuiala pentru consumul final al gospodăriilor cuprinde toate cheltuielile de bunuri și servicii realizate de către gospodării în vederea satisfacerii nevoilor individuale. Aceasta acoperă toate bunurile și serviciile destinate pieței

precum și consumul producției agricole și neagricole realizată pe cont propriu (produse în interiorul gospodăriilor) și a serviciilor (servicii casnice). Cheltuiala pentru consumul final al gospodăriilor nu include achizițiile realizate de către proprietari unici sau asociații familiale pentru activități productive, acestea fiind tratate ca și consum intermediar dar care includ și toate achizițiile de bunuri de lungă durată cu excepția locuințelor și a echipamentelor.

Majoritatea cheltuielilor cu bunuri și servicii sunt realizate de către gospodării, estimarea acestora realizându-se cu date provenind din două surse principale: ancheta bugetelor de familie (ABF) și ancheta structurală din întreprinderi (ASA).

În cadrul producției pentru consum propriu al gospodăriilor, o importanță semnificativă o are producția obținută în cadrul activităților casnice.

Producția agricolă obținută de persoane fizice independente, care nu sunt înregistrate în conformitate cu Legea 507/2002 și nu fac parte din asociații agricole este estimată pe baza surselor de date statistice din Conturile Economice din Agricultură, balanța produselor agricole (pe baza cantităților obținute și prețurile de pe piața țărănească și prețurile pentru achizițiile de stat).

În România, activitățile desfășurate în cadrul gospodăriilor care formează așa-numita **industrie casnică** au o deosebită importanță, dezvoltarea lor fiind legată de tradițiile existente. Se consideră industrie casnică activitățile de prelucrare în gospodăriile populației (din mediul rural sau urban), cu mijloace proprii, a produselor agricole obținute din gospodăria proprie sau cumpărate din comerț, precum vânatul, pescuitul neorganizat, culegerea de fructe de pădure, ciuperci, plante medicinale, în scopul obținerii de bunuri destinate în mare parte consumului propriu și într-o anumită măsură vânzării. Principalele produse obținute în urma desfășurării acestor activități se referă la: prelucrarea și conservarea legumelor și fructelor: conserve de legume, genuri și compoturi; vinificarea strugurilor; distilarea fructelor, pentru obținerea țuicii; prelucrarea laptelui; prelucrarea cărnii; prelucrarea cânepii, inului, lânii și a bumbacului; împletituri; confecții; realizarea de confecții cu materiale cumpărate de pe piață; prelucrarea lemnului și a răchitei; prelucrarea papurei și a trestiei; culegerea de produse din flora spontană; prelucrarea grăsimilor și obținerea de săpun etc.

Pentru stabilirea metodologiei de estimare a industriei casnice s-au efectuat studii pentru a se putea cunoaște atât structura activităților ce se desfășoară în

gospodăriile populației, particularitățile acestora cât și tipul de informații care pot fi obținute și folosite pentru estimarea producției, a consumului intermediar și a elementelor de valoare adăugată brută în concordanță cu regulile conturilor naționale.

Principalele surse de date sunt: Balanța produselor agricole care furnizează date privind producția animală și vegetală realizată în gospodării permițând cunoașterea cantității și valorii producției agricole atât pe total, cât și pe fiecare tip de produs în parte; ABF permite o estimare a produselor agricole realizate în gospodărie supuse prelucrării pentru a obține diferite produse ale industriei casnice.

Cantitatea estimată pentru a fi supusă prelucrării este transformată valoric cu ajutorul indicilor de preț de pe piața țărănească și a indicilor de preț ai producției industriale. Având în vedere procesele tehnologice care se desfășoară în domeniu, cu ajutorul „coeficienților de transformare” se determină valoarea totală a produselor obținute în industria casnică în funcție de cantitățile ce au fost supuse prelucrării.

Conform SEC95 **cheltuielile pentru consumul final ale IFSLSGP** sunt tratate ca și cheltuieli cu servicii individuale.

Administrația publică prestează servicii pentru comunitate, gratuit sau la un preț nesemnificativ din punct de vedere economic. Cheltuielile pentru consum ale unităților publice pot fi atât în beneficiul gospodăriilor individuale cât și pentru toată comunitatea ca întreg. SEC 95 face distincție între:

- cheltuiala pentru consum individual
- cheltuiala pentru consum colectiv.

Serviciile colective prestate de către administrația publică sunt pentru beneficiul comunității ca întreg și sunt repartizate simultan tuturor membrilor comunității. Cheltuielile pentru serviciile colective sunt cele legate de securitate și apărare, menținerea ordinii și respectarea legilor, protecția mediului, cercetare și dezvoltare finanțate de către administrație publică, etc.

În SEC95 cheltuielile pentru consumul final al administrației publice cu educația, sănătatea, asigurări sociale, sport și cultura (cu excepția cheltuielilor pentru administrație și cercetare), ca și o parte din serviciile de locuință, sunt tratate ca și cheltuieli pentru servicii individuale. Cheltuiala pentru consumul final al administrației publice reprezintă suma costurilor necesare pentru producerea acestor servicii. Se

calculează ca diferență între producția totală a administrației publice și valoarea producției destinată pieței.

Formarea brută de capital fix (FBCF) pentru o unitate cuprinde toate cheltuielile privind achiziționarea de active fixe noi sau pentru îmbunătățirea celor existente, inclusiv reparații capitale, minus cedări de active fixe. Activele fixe sunt acele active corporale sau necorporale utilizate în mod repetat sau continuu pe o perioadă mai mare de un an în procesul de producție.

FBCF este estimat atât pe produse cât și pe sectoare instituționale. Sursele de date utilizate pentru estimarea FBCF atât pe produse cât și pe sectoare instituționale provin din surse statistice (ancheta structurală în întreprindere, în principal) precum și din surse de date financiar-contabile.

În cadrul formării brute de capital fix se cuprind următoarele elemente:

- investițiile nete realizate în anul de referință pe elemente de structură, repartizate pe activități de destinație - fără TVA; lucrări de construcții, geologice și de foraj;
- gruparea investițiilor pe utilaje și mijloace de transport și a altor investiții după activități de proveniență - fără TVA (codul activităților furnizoare-clasă CAEN Rev.1);
- investiții nete în produse de tehnologia informațiilor - fără TVA ;
- investiții în produse software (valoare de intrare) - total;
- investiții în produse software cumpărate (valoare de intrare) și investiții în produse software realizate cu forțe proprii (valoare de intrare);
- leasing financiar (valoarea activelor imobilizate) ;
- valoarea de reparații capitale la utilajele existente în dotare - fără TVA și valoarea lucrărilor de reparații capitale - total;

Formarea brută de capital fix pe produse și pe total economie se referă numai la achizițiile de active fixe noi.

În vederea verificării datelor se construiește o matrice sector/produs cu ajutorul căreia se pot observa unele discrepanțe între definițiile din contabilitatea întreprinderii și conceptele din contabilitatea națională. Pe baza acestor informații se fac unele ajustări în special la datele provenite din declarațiile contabile ale societăților și din sectorul gospodăriilor.

Principalele active fixe corporale se referă la:

- active fixe corporale noi sau deja existente: clădiri, construcții, mașini și echipamente;
- variația septelului și plantațiile noi;
- lucrări de reparații capitale sau de extindere a clădirilor, a bunurilor de capital și a echipamentelor realizate de către unitățile din sectorul societăților nefinanciare și a cvasi-societăților;
- lucrări de reparații capitale sau de extindere a clădirilor, a bunurilor de capital și a echipamentelor realizate de către unitățile din sectorul administrație publică;
- estimări pentru FBCF din economia ascunsă (în special în domeniul construcții);
- cheltuielile gospodăriilor privind construcțiile pe cont propriu sau achizițiile de locuințe incluzând și reparațiile; sursele de date utilizate pentru estimarea cheltuielilor gospodăriilor privind construcțiile pe cont propriu a locuințelor noi.

Au fost identificate următoarele active fixe necorporale:

- prospecțiuni miniere;
- software;
- lucrări literare și artistice originale;
- costurile legate de transferul de proprietate a activelor neproduse.

Stocurile reprezintă toate bunurile stocate de către unitățile rezidente pentru utilizarea lor în viitor și mai departe în procesul de producție sau vânzare. Variația de stoc se măsoară scăzând din valoarea intrărilor valoarea ieșirilor.

Stocurile, conform SEC95, se clasifică în:

- stocurile la utilizator cuprind materiile prime și materialele, plantele și animalele în faza de creștere, investițiile în echipamente stocate în vederea utilizării lor în procesul de producție;
- stocurile la producător acoperă bunurile finite și lucrările în curs stocate de către producători;
- stocurile în comerț acoperă bunurile destinate revânzării.

Societățile înregistrează stocurile la începutul și sfârșitul perioadei contabile, având la bază un “cost istoric” care reprezintă prețul de achiziție al bunului, mai degrabă decât la momentul utilizării - înlocuirea costului de bază. Aceasta înseamnă că într-o perioadă de creștere a prețurilor, modificările ce apar legate de valoarea stocurilor includ un element care se datorează numai prețului. Sistemul de conturi naționale din România a ales să rezolve această problemă luând în considerare “metoda franceză”. În primă fază se calculează un indice de preț mediu pe tipuri de stocuri. După aceea, se reevaluează valoarea înregistrată la începutul și sfârșitul perioadei acelei luni în care indicele de preț este cât mai aproape de valoarea indicelui de preț mediu calculat. Câștigul din deținere este dat de diferența dintre variația de stoc din datele inițiale și variația de stoc calculată după reevaluarea valorii înregistrate.

Există diferite metode de calcul al costului istoric la sfârșitul perioadei contabile. Conturile naționale din România utilizează metoda FIFO pentru evaluarea stocurilor. O dată cu aplicarea normelor IAS/IFRS în România se impune și modificarea chestionarului ASA pentru a răspunde cerințelor metodologice privind evaluarea stocurilor.

Sursele de date utilizate pentru estimarea **exporturilor și importurilor**, ce fac obiectul comerțului exterior, sunt:

- surse de date statistice: raportul statistic realizat pe baza declarațiilor vamale și a declarațiilor INTRASTAT referitor la exportul și importul de bunuri;
- Balanța de plăți, realizată de Banca Națională a României.

Bunurile, care fac obiectul comerțului exterior se clasifică conform Nomenclatorului Combinat la nivel de 8 cifre pe baza tarifului vamal. Datele statistice sunt prezentate prin grupuri de produse conform standardului de clasificare internațională a comerțului și a Marilor Categori Economice (BEC), pe principalele

activități ale economiei naționale și pe clasele din Sistemul Național de Conturi având la bază chei de conversie între aceste clasificări.

Balanța de plăți, principala sursă pentru estimarea importurilor și exporturilor, este realizată de BNR pe baza recomandărilor Manualului Balanței de Plăți al FMI, ediția a 5-a. Datele incluse în Balanța de plăți se estimează lunar de către Departamentul de Statistică din cadrul Băncii Naționale și sunt diseminate după 45 de zile de la sfârșitul perioadei de referință.

Datele referitoare la valoarea bunurilor atât de import cât și de export trebuie exprimate în prețuri FOB (valoarea în vamă la frontiera exportatorului). În tabelele detaliate de comerț exterior bunurile de import sunt prezentate în prețuri CIF pentru toate grupele de produse. Trecerea de la CIF la FOB a valorii totale a bunurilor importate se realizează prin ajustarea pe linie și coloană în cadrul tabelului resurse-utilizări, în conformitate cu metodologia SCN93. Începând cu anul 2003, definiția din SEC95 a fost aplicată pentru corecția CIF - FOB.

5.3. Metoda veniturilor

PIB prin metoda veniturilor se obține din următoarele elemente:

$$**PIB = R + EBE + AIP - ASP + IP + TV - SP**$$

în care:

R = Remunerarea salariaților

EBE = Excedentul brut de exploatare

AIP = Alte impozite pe producție

ASP = Alte subvenții pe producție

IP = Impozite pe produse

TV = Taxe vamale (drepturi asupra importurilor)

SP = Subvențiile pe produse

Calculul Produsului Intern Brut (PIB) prin metoda veniturilor implică estimarea lui ca sumă a componentelor valorii adăugate brute și anume remunerarea salariaților, alte impozite fără subvenții pe producție și excedentul brut de exploatare/venitul mixt.

Contul de exploatare, ce stă la baza PIB prin metoda veniturilor, este calculat nu numai pe ramuri omogene (formate din unități cu activitate economică la nivel local) ci și pe sectoare instituționale, concomitent cu realizarea contului de producție. Această etapă de calcul este parte integrantă a Tabelului Intrări - Ieșiri și a Tabelului conturilor economice integrate, constituind *tabelul intrărilor primare*.

5.3.1. Evaluarea principalelor agregate

Valoarea adăugată brută la *preț de bază* și componentele sale de venit (remunerarea salariaților, alte impozite pe producție, alte subvenții pe producție, excedentul brut de exploatare) sunt estimate în același timp.

Remunerarea salariaților se calculează pe sectoare instituționale și ramuri de activitate folosind următoarele surse de date: ancheta structurală în întreprinderi, situațiile financiare anuale pentru societăți nefinanciare și financiare, raportările bugetare pentru administrațiile publice, AMIGO și alte surse statistice de date. Alte impozite pe producție și alte subvenții pe producție sunt preluate din raportările bugetare.

5.3.2. Tranziția de la contabilitatea de întreprindere și conceptele

administrative la conceptele SEC95, pentru sectoarele instituționale

Pentru a realiza tranziția de la datele și informațiile din contabilitatea întreprinderii și sursele administrative la conceptele contabilității naționale conform SEC95 este necesară conversia informațiilor care provin din sursele contabile, administrative în operațiuni și agregate specifice conturilor naționale. Datele contabile constituie sursa principală de informație pentru sectoarele societăților nefinanciare, societăților financiare și instituțiilor fără scop lucrativ în serviciul gospodăriilor populației.

Coerența dintre indicatorii prezenți în contabilitatea de întreprindere și cei ceruți de contabilitatea națională se obține în cadrul sistemului intermediar, plecând de la conturile de întreprindere care sunt echilibrate și elaborate dintr-o perspectivă patrimonială.

5.3.3. Estimarea principalelor agregate

Remunerarea salariaților se definește ca totalul remunerărilor în bani sau în natură pe care le plătesc patronii salariaților lor cu titlu de plată a muncii prestate de aceștia din urmă în cursul perioadei de referință a conturilor (conform SEC95).

Remunerarea salariaților este formată din:

- Salarii și indemnizații brute (compuse din salarii și indemnizații în bani și salarii și indemnizații în natură);
- Cotizații sociale în sarcina patronilor, care se împart în:
 - cotizații sociale efective în sarcina patronilor care cuprind vărsămintele efectuate de patroni în beneficiul salariaților săi către organismele de asigurare (administrațiile de securitate socială) și constau în: contribuția de asigurări sociale de stat (inclusiv contribuția la fondul de pensii); contribuția pentru constituirea fondului pentru plata ajutorului de șomaj; contribuția pentru constituirea fondului de asigurări sociale de sănătate; - cotizații sociale imputate în sarcina patronilor care reprezintă contravaloarea prestațiilor sociale furnizate direct de patroni salariaților săi, fără a fi recurs în acest scop la o societate de asigurări sau la un fond de pensii autonome (cotizațiile sociale imputate sunt, în general, pensiile pentru militari).

Alte impozite pe producție. Conform SEC95 impozitele și subvențiile pe producție, trebuie înregistrate la valoarea din momentul în care au loc activitățile sau operațiunile ce dau naștere obligației de plată, deci pe baza principiului *dreptului constat* și nu la valoarea sumelor efectiv vărsate. Luând în considerare datele disponibile începând din anul 2002, în conturile naționale românești, alte impozite pe producție se înregistrează pe baza dreptului constat prin ajustarea sumelor încasate de la buget.

Alte impozite pe producție cuprind toate impozitele pe care întreprinderile le suportă ca urmare a activității lor de producție, independent de cantitatea sau de valoarea bunurilor și serviciilor produse sau vândute. Acestea se regăsesc în bugetul de stat și bugetele locale.

Alte impozite pe producție sunt alocate pe activități conform cu legislația în vigoare pentru fiecare tip de impozit.

Alte subvenții pe producție cuprind alte subvenții decât cele pe produs de care pot beneficia unitățile producătoare rezidente, în funcție de activitățile lor productive și se înregistrează pe baza *dreptului constatat* prin ajustarea sumelor încasate de la buget.

Sursele de date pentru aceste subvenții sunt raportările bugetare. Subvențiile pe producție sunt repartizate pe ramuri în funcție de natura lor.

Excedentul brut de exploatare este soldul contului de exploatare și reprezintă ceea ce rămâne din valoarea adăugată, nou creată în procesul de producție după remunerarea salariaților și plata impozitelor pe producție. Este evaluat la *prețul de bază*. Se calculează pe tipuri de activități și pe sectoare instituționale astfel:

$$EBE = VAB - R - AIP + ASP$$

în care:

VAB = Valoarea adăugată brută

R = Remunerarea salariaților

AIP = Alte impozite pe producție

ASP = Alte subvenții pe producție

Venitul mixt este excedentul de exploatare al gospodăriilor populației care operează în parteneriat fără statut legal independent fiind producători de piață. Venitul mixt constă în venitul obținut de proprietari și de membrii familiile lor care nu poate fi separat de profitul său în calitate de antreprenor. Întreprinzătorii independenți și asociațiile familiale pot dispune de veniturile lor fără nici o restricție.

6. Produsul Intern Brut în prețuri constante

Un avantaj substanțial, ca și sistem contabil, al conturilor naționale constă în posibilitatea evaluării în prețuri constante. În conturi naționale se poate realiza descompunerea în timp a variațiilor agregatelor sale în „variații de preț” și „variații de volum”, furnizând un cadru potrivit construirii unui **sistem de indici de volum și de preț** și de a asigura coerența datelor statistice.

Importanța politică a acestor estimări reiese din Pactul de Creștere și Stabilitate care recunoaște o recesiune severă (caz în care se acceptă un deficit

guvernamental mai mare de 3% din PIB) atunci când „scăderea anuală a PIB-ului real este de cel puțin 2%”. PIB real înseamnă creșterea în volum a PIB, ceea ce a condus la o preocupare la nivel european de armonizare a datelor de preț și volum din conturi naționale, prin emiterea Deciziilor Comisiei 98/715/EC și 2002/990/EC și elaborarea de către Eurostat în 2001 a Manualului privind măsurarea prețurilor și volumelor în conturi naționale. Prin aceste documente sunt definite și clarificate metodele A (bune), B (acceptabile) și C (inacceptabile) pentru măsurările în preț și volum pe produse, care sunt urmărite permanent în procesul de elaborare a conturilor naționale din România.

Produsul intern brut în prețuri constante se estimează în cadrul sistemului conturilor naționale românești prin două metode: **metoda de producție** și **metoda cheltuielilor**. Pentru fiecare metodă se folosesc indici independenți ai componentelor iar rezultatele finale sunt supuse reconcilierii.

Conturile naționale înregistrează nu numai tranzacțiile unui anumit produs descompuse cu ușurință în cantitate și preț, ci și ansamblul fluxurilor economice ce se formează în economie în timpul proceselor de producție, repartiție și consum.

Conform SEC95, indicii utilizați în elaborarea conturilor naționale în prețuri constante sunt: indicele de tip Paasche – pentru construirea indicilor de preț și indicele de tip Laspeyres – pentru construirea indicilor de volum, împreună cu utilizarea anului anterior ca an de bază (sistem de indici înălțuți). Pentru calculul indicelui Paasche se folosesc ca ponderi valorile perioadei curente, în timp ce pentru indicele Laspeyres, ponderarea se realizează cu valorile perioadei de bază. Indicii Laspeyres și Paasche sunt simetrici, deoarece prin înmulțirea dintre indicele de volum și cel de preț se obține **indicele de valoare**.

Produsul intern brut în prețuri constante rezultă din elementele sale componente evaluate în prețuri constante.

Producția de piață și cea pentru consum final propriu se tratează împreună așa cum recomandă SEC95. Criteriul esențial de care se ține seama este acela că *prețul sau volumul producției în sine sunt supuse măsurării, și nu intrările sale*.

Principalele metode pentru estimarea producției în prețuri constante sunt:

- metodele **deflării prin preț**; se folosesc următorii indici de preț cu care se deflatază valoarea producției în prețuri curente: IPPI (indicii de preț ai

producției industriale); indicii de cost în construcții; IPC (indicii prețurilor de consum); IVU (indicii valorii unitare); prețurile „intrărilor” (ex. prețul forței de muncă sau un preț mediu al consumurilor intermediare, etc)

- metoda **extrapolării volumului**, utilizându-se indicii de volum ai producției (IPI); indicatori de volum ai „intrărilor” (de exemplu: numărul salariaților sau schimbarea de volum a consumului intermediar).

Estimarea **producției de bunuri și servicii** în cadrul conturilor naționale se evaluează în prețuri de bază iar estimarea ei în prețuri constante trebuie să țină seama de caracteristicile elementelor componente și de modul de formare și utilizare a producției în economie. Pentru evaluarea producției de piață și acelei pentru consum propriu în prețurile anului anterior se utilizează în general indici de preț și de volum agregați conform nomenclatorului de produse adoptat pentru realizarea echilibrului resurse-utilizări și care sunt disponibile în sistemul statistic. Principalii indici folosiți pentru estimarea producției de piață și a serviciilor sunt: IPPI, IPI, IPC, indici de preț pentru producția agricolă și indici de cost pentru construcții.

Consumul intermediar este estimat în prețuri constante luându-se în considerare componența sa structurală. El se deflatază produs cu produs pe baza detalierei care o permite TII (105 ramuri/produse), având drept avantaj faptul că, pentru toate ramurile, consumul intermediar este descris în aceeași clasificare de produs astfel încât diferiții deflatori utilizați pentru un anumit produs pot fi comparați. Volumul total al consumului intermediar pentru fiecare ramură se obține prin suma volumelor intrărilor pentru toate produsele. Astfel, în cadrul tabelului intrări-ieșiri fiecărui element *i* se aplică indicele de preț al producției cât și al importului utilizat în consumul intermediar. Ajustările sunt plauzibile și se repetă până se obține o valoare finală.

Estimarea **consumului final** în prețuri constante se face pentru fiecare element component, astfel: valoarea de cheltuială pentru consum final al gospodăriilor populației se determină în prețuri constante folosind următorii indici: indicii prețurilor de consum pentru cumpărările de mărfuri și servicii; indici de preț care se utilizează pentru determinarea volumului consumului de bunuri obținute în gospodăria proprie; indice de preț la nivelul chiriei de pe piață pentru estimarea serviciilor de locuințe pentru proprietari; indici de preț pentru producția de nepiață pentru cheltuiala de consum final a administrației publice.

Formarea brută de capital fix acoperă o varietate mare de produse, iar cea mai utilizată metodă de estimare în prețuri constante este cea de evaluare din punct de vedere al resurselor. Deci pentru fiecare element care intră în compoziția FBCF se analizează resursele acestora, cu precădere producția și importul.

Pentru stabilirea valorii **variației de stoc** în prețuri constante se ține seama de regulile de valorizare adoptate ce asigură coerența de ansamblu a echilibrului. Problema cea mai dificilă o reprezintă câștigurile din deținere care sunt rezultatul schimbării de preț în perioada în care produsele sunt în stoc.

Estimarea **importului și exportului** impune o tratare deosebită a măsurării prețurilor și volumului, utilizând în special Indicele valorii unitare (IVU). Acesta are o arie de acoperire ce ajunge la un nivel detaliat al clasificării comerciale utilizate și este folosit pentru estimarea bunurilor de import și export în prețuri constante.

Pentru estimarea **elementelor de valorizare** ce permit trecerea de la prețul de bază la prețul de achiziție se ține seama de faptul că marimea lor se obține prin aplicarea unui anumit procent asupra valorii de piață a produsului sau serviciului supus impozitării.

Baza unui **impozit** fiind valoarea fluxului, un prim element al evoluției sale îl reprezintă evoluția acestui flux, adică indicii de preț și de volum ai operației asupra căreia se aplică impozitul. Un alt element ține de caracterul specific al impozitului și provine în principal din modificarea procentelor practicate iar în acest caz el intervine asupra prețului și niciodată asupra volumului. Evaluarea impozitelor în prețuri constante ține seama de legătura directă dintre acestea și producție. Astfel, calculul indicelui de preț se bazează pe indicii de preț al producției corectat cu un indicator ce reflectă evoluția ponderii implicite a impozitului respectiv în producție, de la un an la altul.

Subvențiile pe produs reprezintă transferuri curente acordate de administrația publică proporțional cu cantitatea sau cu valoarea bunurilor și serviciilor produse sau importate și comercializate. Subvențiile pe produs sunt elemente de valorizare a resurselor în preț de piață și ele sunt acordate în general populației pentru a permite tuturor categoriilor sociale accesul la consumul anumitor produse sau servicii de strictă necesitate, de aceea indicii de preț specifici acestora se determină prin corectarea indicelui de preț al consumului final al populației cu un

indicator ce reflectă modificarea raportului subvenție pe produs/consum final al populației pe produs.

7. Venitul Național Brut

Venitul național brut (VNB) are o deosebită importanță politică în contextul UE deoarece:

- totalul resurselor UE este determinat ca procent din Veniturile naționale brute ale Statelor Membre;
- contribuția relativă a fiecărui Stat Membru la a patra resursă proprie UE se bazează pe VNB propriu.

Prin Regulamentul Consiliului Nr. 1287/2003 din 15 iulie 2003 privind armonizarea venitului național brut la prețuri de piață se creează bazele legale prin care acest indicator macroeconomic se calculează, cu respectarea strictă a metodologiei SEC95.

VNB reprezintă ansamblul veniturilor primare primite de către unitățile instituționale rezidente: remunerarea salariaților, impozitele pe producție și importuri minus subvențiile, veniturile din proprietate (cele de primit minus cele de plătit), excedentul de exploatare (brut) și venitul mixt (brut). Altfel spus:

$$\begin{aligned} \mathbf{VNB \text{ (la prețuri de piață)}} &= \mathbf{Produsul intern brut \text{ (la prețuri de piață)}} \\ &\quad - \mathbf{veniturile primare vărsate de unitățile nerezidente} \\ &\quad + \mathbf{veniturile primare primite de la restul lumii} \\ &\quad \mathbf{de către unitățile rezidente} \end{aligned}$$

Pe baza metodologiei SEC95, Venitul național brut este identic din punct de vedere conceptual cu Produsul național brut calculat pe baza SEC79.

Venitul național brut poate fi în mărime absolută mai mic sau mai mare decât PIB, modificările sale fiind influențate de valorile veniturilor primare primite sau transferate de la, sau către Restul lumii.

Procesul de calcul privind tranziția de la concepul PIB la cel de VNB este direct legat de estimările realizate pentru conturile sectorului instituțional Restul lumii. Acest sector nu este caracterizat de o funcție specifică sau de anumite resurse

principale: acesta grupează unitățile nerezidente atâta timp cât acestea întrețin tranzacții economice cu unitățile instituționale rezidente. Conturile specifice ale acestui sector oferă o imagine de ansamblu a legăturilor economice ale țării cu Restul lumii.

Contul Restul lumii nu este un sector instituțional ca atare, dar joacă un rol analog în structura conturilor naționale. În cadrul acestui sector se disting următoarele grupe de conturi:

- conturile operațiunilor curente;
- conturile de acumulare;
- conturile de patrimoniu.

Resursa acestui sector reprezintă o utilizare pentru economia totală (națională) și invers.

În timp ce pentru calculul PIB se utilizează conceptul domestic, important mai ales din perspectiva teritoriului economic al unei țări, calculul VNB are la bază **conceptul de rezidență**, legat mai ales de deschiderea economiilor către Restul lumii, în particular de integrarea României în UE. Unitățile rezidente sunt acele unități care au centrul de interes economic pe teritoriul României, iar cele nerezidente sunt cele ce au centrul de interes în afara României. Toate unitățile angajate în activitățile economice în România pentru o perioadă prelungită (cel puțin un an) sunt considerate rezidente pentru România.

Principala sursă de date utilizată pentru calculul conturilor sectorului Restul lumii și a VNB o reprezintă **Balanța de plăți**, elaborată de Banca Națională a României. Metodologia de elaborare a Balanței de plăți are la bază recomandările celei de-a cincea ediții a Manualului de Balanță de plăți al Fondului Monetar Internațional.

8. Conturile naționale trimestriale

Conform SEC95, elaborarea Conturilor naționale trimestriale (CNT) face **parte din cadrul general** al Sistemului de conturi naționale. CNT reprezintă un set coerent de tranzacții și conturi, cu o periodicitate trimestrială. Dezvoltarea CNT este impusă de cauze variate:

- CNT oferă o imagine a evoluției economiei naționale pe o periodicitate mai mică de un an, într-un mod operativ pentru decidenții politici;
- CNT pot detecta fazele ciclului economic;
- CNT reprezintă un sistem de informații economice consistente și coerente.

Principiile de realizare a conturilor naționale trimestriale *derivă din cele de bază* ale SCN 93 și SEC95 pentru conturile anuale, adaptate în contextul particular al conturilor trimestriale. Pentru a veni în sprijinul procesului complex de elaborare a acestei părți importante a sistemului de conturi naționale, Eurostat a publicat în 1999 „Manualul de conturi naționale trimestriale”.

În România, CNT se publică începând cu anul 1997. Calculele trimestriale de conturi naționale, realizate în conformitate cu cerințele metodologice ale SEC 95, sunt subordonate scopului de a oferi rezultatele de PIB trimestrial în mod *operativ* (în maximum două luni de la perioada de referință), conferind totodată *acuratețe* prezentării realității economice.

Estimarea agregatelor principale pentru conturile trimestriale se bazează pe datele statistice disponibile la perioadele respective de timp precum și pe informațiile obținute din sursele administrative realizate de către administrația publică. Atunci când informația lipsește sau nu are periodicitatea dorită se pot utiliza anumite tehnici de estimare. Printre principalele surse de date se numără:

- **surse de date statistice:** Buletinul statistic lunar (principalii indicatori utilizați: indicii producției industriale, indicii cifrei de afaceri, indicii prețurilor producției industriale, investițiile nete, indicii costului de construcție, statisticile transportului, câștigurile și numărul salariaților etc.), Buletinul statistic de prețuri (principalii indicatori utilizați: indicii prețurilor de consum, indicii prețurilor produselor agricole etc.), alte publicații și rezultate ale anchetelor statistice infra-anuale;

- **surse administrative:** raportările bugetare lunare (execuțiile bugetare), furnizate de Ministerul Finanțelor Publice;
- **surse de date financiar-contabile:** situațiile financiare colectate de către Ministerul Finanțelor Publice în special de la societățile nefinanciare și cele non-profit.
- **alte surse:** Balanța de plăți elaborată de Banca Națională a României.

Produsul intern brut trimestrial în România se calculează prin două metode: **metoda de producție și metoda cheltuielilor**, obținându-se un rezultat unic pentru cele două abordări. Acoperirea și formulele de calcul sunt aceleași ca pentru PIB anual. Estimările se fac în prețuri curente, în prețurile perioadei corespunzătoare ale anului anterior și în prețurile medii ale anului 2000.

Pentru estimările trimestriale în prețuri curente și în prețurile medii ale anului 2000 se verifică **proprietatea de aditivitate**, în sensul că prin însumarea rezultatelor celor patru trimestre ale anului se obțin estimările anuale. Proprietatea nu se verifică pentru evaluările în prețurile trimestrului corespunzător ale anului anterior.

Datele de CNT **nu sunt ajustate sezonier**, acest fapt implicând două aspecte importante:

- creșterea dificultății de elaborare a estimărilor de conturi trimestriale;
- rezultatele sunt corelate puternic cu situația economică reală.

9. Conturile naționale regionale

Conturile regionale reprezintă o versiune la nivel regional a conturilor naționale anuale și, fără nici o excepție, ele recurg la *aceleași concepte metodologice*. Importanța lor în cadrul politicilor Comunitare se leagă, în special, de acordarea de subvenții regiunilor UE prin intermediul fondurilor structurale ale căror cheltuieli se bazează, în parte, pe datele conturilor regionalizate ale conturilor naționale.

Problemele conceptuale privind elaborarea conturilor regionale în România precum și unele aspecte privind disponibilitatea surselor de date au limitat sfera de cuprindere a acestora la *regionalizarea* valorii adăugate brute, a remunerării salariaților și a formării brute de capital fix pe ramuri de activitate și la construirea conturilor sectorului instituțional „Gospodăriile populației”

Construirea unui ansamblu complet al conturilor regionale înseamnă a trata fiecare regiune ca o entitate economică distinsă și presupune:

- delimitarea teritoriului economic al unei țări;
- stabilirea tipurilor de unități instituționale;
- respectarea principiului rezidenței;
- alegerea metodelor de regionalizare

Metodele folosite pentru regionalizarea produsului intern brut sunt: **metoda ascendentă, metoda descendentă și metoda mixtă.**

Conturile regionale ale *sectorului instituțional „Gospodăriile populației”* au un rol deosebit în ceea ce privește compararea între regiuni a principalelor operațiuni în care gospodăriile populației sunt implicate, analiza diferitelor modalități în care venitul este generat pe regiuni, calculul venitului disponibil și a economiei gospodăriilor populației într-o regiune dată. Aceste conturi reprezintă varianta regională a conturilor existente la nivel național. Din considerente practice la nivel regional nu se elaborează o secvență completă de conturi, ci numai următoarele două conturi :

- contul de alocare a veniturilor primare;
- contul de distribuire secundară a venitului.

Aceste conturi sunt realizate pentru gospodăriile populației rezidente pe teritoriul regional și extraregional și servesc la măsurarea venitului primar și a venitului disponibil al populației rezidente într-o regiune dată.

Conturile regionale se realizează pentru două nivele administrative, corespunzătoare Nomenclatorului Unităților Teritoriale Statistice (NUTS), NUTS 2 - reprezentând cele **8 regiuni statistice** și NUTS 3 – reprezentând **cele 41 de județe plus Municipiul București.**

Elaborarea conturilor regionale în România cuprinde:

- calculul Produsului intern brut regional (PIBR);
- estimarea valorii adăugate brute pe ramuri de activitate;
- estimarea remunerării salariaților pe ramuri de activitate;
- regionalizarea formării brute de capital fix pe ramuri de activitate;
- calculul conturilor regionale ale gospodăriilor populației

Pentru regionalizarea valorii adăugate brute pe județe și regiuni se utilizează metodele descendente („de sus în jos”), utilizând diverse *chei de distribuție* specifice fiecărei ramuri de activitate.

Principalele surse de date utilizate pentru estimarea Produsului intern brut regional:

- Ancheta structurală anuală (ASA);
- Ancheta statistică privind ”Costul forței de muncă”
- Balanța forței de muncă;
- alte surse statistice specifice direcțiilor de specialitate.

Regionalizarea produsului intern brut presupune regionalizarea valorii adăugate brute, a impozitelor pe produs și a subvențiilor pe produs.

Echivalentul regional al produsului intern brut este produsul intern brut regional (PIBR). PIBR este evaluat la prețurile pieței. Suma PIBR la preț de piață al diferitelor regiuni și a teritoriului extraregional este egală cu PIB la preț de piață al întregii economii naționale.

Produsul intern brut la nivel de regiune/județ precum și PIBR pe locuitor sunt indicatori ai activității de producție la nivel de țară/regiune/județ, instrumente utile pentru măsurarea și compararea nivelului economic de dezvoltare.

Listă de abrevieri

ABF = Ancheta Bugetelor de Familie
AIP = Alte impozite pe producție
AMIGO = Ancheta Forței de Muncă în Gospodării
ASA = Ancheta Structurală Anuală în Întreprinderi
ASP = Alte subvenții pe producție
BNR = Banca Națională a României
CAEN Rev.1 = Clasificarea Activităților din Economia Națională, revizuită
CEA = Conturile Economice pentru Agricultură
CF = Consumul final efectiv
CI = Consum intermediar
CNT = Conturi naționale trimestriale
E = Exporturile de bunuri și servicii
EBE = Excedentul brut de exploatare
FBCF = Formarea brută de capital fix
I = Importuri de bunuri și servicii
IFSLSGP = Instituții fără scop lucrativ în serviciul gospodăriilor populației
INS = Institutul Național de Statistică al României
IP = Impozite pe produse
MFP = Ministerul Finanțelor Publice
NUTS = Nomenclatorul Unităților Teritoriale Statistice
OCDE = Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică
PIB = Produsul Intern Brut
PIBR = Produsul intern brut regional
R = Remunerarea salariaților
SCN93 = Sistemul Conturilor Naționale versiunea 1993
SEC95 = Sistemul European de Conturi versiunea 1995
SIFIM = Servicii de intermediere financiară indirect măsurate
SP = Subvenții pe produse
TII/TRU = Tabelul intrări-ieșiri/Tabelul resurse-utilizări
TV = Taxe vamale (drepturi asupra importurilor)
TVA = Taxa pe valoare adăugată
VAB = Valoarea adăugată brută
VNB = PNB (cf. SEC95) = Venitul Național Brut = Produsul Național Brut
VS = Variația stocurilor